

azokat. Még akkor is így van, mikor belátom, hogy ehhez rendszeres erőforrásokra, pihenésre és „közérzetjavító intézkedésekre” van szükség (Miklovicz L.). Itt az aránytévesztés lehet bűnre vezető alkalom.

„**Szunnyatagság**” veszélye (Sütő A.) .Ez, az éberség lankadása. Még nem alvás, de már olyan helytállás helyetti jelenlét, melyben a szellem, a lélek már nincs ott: „kinézek a fejemből”, ahogy a közbeszéd mondja. Ismerjük a sorkatonák régi szövegét: aki megáll, az le is ül; aki leül, az le is fekszik; aki lefekszik, az el is alszik. Kész. A végig aludt életért kár volt megszületni. Akkor is, ha a régi latin bölcsesség szerint: Qui dormit, non peccavit! (Ki alszik, nem vétkezik). Szunnyatagon követjük el a mulasztásos bűneink nagy részét. Elmulasztódnak a jótettek. Amit elhalasztok, az el is hal. Ébresztő órát, mobilt használnak az időben felkelni nem tudók, de felkelni akarók. Van más csilingelő jelző rendszerünk is. „Figyelő szemek erőt sugároznak felénk az elkutyulás ellen” (Bulányi Gyb.). Ami fontos, ahhoz fel kell kelni, időben. Az Isten Országa ott van már közel, ahol a munkahelyre, iskolába érés miatti csilingelések mellet egyre jelentősebbek a jótettek miatti csilingelések.

Ingatagság. Mint az operett szövegben: „Az asszony ingatag, úgy hajlik, mint a nád...”. Csak kibővítve: mindenki ingatag. Ez még nem bűn. Ez már bűnre vezető alkalom. Helytállásaink finomhangolású kísértései a „diszkrét gesztusok” (Czakó G.). Melyekben az élhetőbb életért engedményeket teszünk. Mikor felfüggesztem helytállásomat egy kis „vargababúért”, egy kis csintalanságért. Ebből születtek a megbízható párttagok a kommunizmusban. Diszkrét rugalmasság azért, hogy szuper állások betöltése lehetővé váljon, nem csak Moszkvában. Vagy ez már több, mint csintalanság? Az akkori közbeszédben másként mondták: hülye az, aki nem így tesz! Jó tudatosítani, hogy van mikor egy szem tömjén is árulás Nero császár idejében a keresztények választási lehetősége a tömjénsem, vagy halál. Minden kimagyarozó, elkenően értékelő, vagy értékítélettel elítélt fogalmunk az értékszemeletünk szerint tehető mérlegre. Lelke rajta, mondjuk. Lelke a mérlegen. Jaj, csak könnyűnek ne találtassak! „Visszhangtalan citerásoknak és köldöknéző széplelkeknek megkegyelmez a világ”- írja Sütő András, miután a kommunista erőszak kiverte a szemét. Van taktikai óvatosság is. A gondolkodó és megfontolt emberek helyezkedő sajátossága. Ezt látom Illyésnél, aki 56 után így biztatja Sinkovits Imrét: „A maradék tisztesség megőrzése mellett életben kell maradnunk.” Ezt olvasom a református püspöknél, Ravasz Lászlónál (1948): „Inkább okos voltam, mint hős.”

Helytállás. Csak azért is. Mégis. Mindezek ellenére is. A „százanyi” jézusi ígéretéért is. Ha már egyszer

megadatott, hogy kincset találtunk és erre építkeztünk. Akkor is, ha ez a mai világ másabb, mint fiatal korunkban. „Hogy jó földbe került a vetés, az nem kérdés, de hogy áttelel-e, ezért legyünk gondban”(Sinkovits I.). A köröttem hullámzó életben is meg kell találnom a magam helytállásainak teendőt. „Azt élet 60 évesen fensíks, se föl, se le, csakis előre a lényeg iránt” (Illyés).

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONY 1957 - BEN

(Megjelent 40 évvel ezelőtt a Mustármag c. szamizdatban, melynek szerkesztőjét és gépelőjét (K. Berci és Éva néni) e szamizdat okán 1961-ben börtönre ítélték; nyomtatásban most jelenik meg első ízben)

.....Karácsony ünnepének vigiliás miséje belezengi az éjszakába:

.....Ma meglátjátok, hogy el fog jönni
.....az Úr megszabadítani minket,
.....és reggelre meglátjátok Őt dicsőségben.

.....Ez az éj a jóakarát éjszakája. Jóakarát volt, hogy az Atya elküldte a Gyermeket az éjszakába. Jóakarát, hogy a Fiú elvállalta az éjszakát. Jóakarát indította az angyalokat is égi zenéjükkel széppé tenni azt. Jóakarát a pásztorokat, hogy az éj közepén felkerekedjenek újszülöttet látni. A tömény, sűrített jóakarát éjszakája volt ama betlehemi.

.....S az azóta eltelt sok karácsonyi éjszaka is mind a jóakarát éjszakája volt. S egészen biztosan az ez a mostani is. Ma éjszaka is száz és százmilliók kerítik elő lelkük zugából azt, ami bennük a legtöbbet ér: magunkról megfélemedezni, másokért lenni, adni, örömet szerezni. Azaz legalább egy kicsit közelébe kerülni e karácsonyjé Gyermekének magatartásához. A Gyermekhez, aki felcserélte az időtlen lét megfoghatatlan harmóniáját az istálló minden jelenvaló és rákövetkező nyomorúságával. Reá emlékezünk:

hogy a végtelen Isten szeretetének kiáradása miként világította be az éjszakát, s ez az emlékezés kicsalja belőlünk azt, ami bennünk krisztusi. Legyenek hétköznapijaink még oly messzejárók, a Mennyből az angyal hangjai s a gyertyafényben úszó fenyőfa az éjszakába beleillő, jóakarátú embert formálnak belőlünk.

.....Dicsőség tehát ez éjszakáért az éjszaka Szerzőjének és Hősnének, és békesség az összes vigiliázóknak, akik eltanulták legalább erre az egy éjszakára tőle az ideillő jóakaratot. Igazán hálásnak kell lennünk szürkülni oly nagyon hajlamos világunkban ez éj hősnének ezért az évenként megismétlődő szép napért, pár óráért. Színfolt az életünkben, különös árnyalata az ünnepi hangulatnak. Nélküle szegényebb lenne életünk. S miközben e tárgyilagos és mértékes hála még kellemesebbé teszi számomra ez estét, mintha felém fordulna és beszélni kezdene hozzám a jászol Gyermek. Mintha hallanám..., mintha mondaná...

.....Neked, legalább neked, kellene nagyon jól tudnod, hogy mindaz, amit elmondtál születésem emlékéjszakájáról, nagyon is vegyes érzésekkel tölt el. Szín és hangulat az élet nemes tartozékai, de Atyám nem színért és hangulatért küldött el a számomra majd végzetessé alakuló éjszakába. S akármennyire is örülök minden tiszta örömtőknek, színért és hangulatért magam sem vállaltam volna a közöttetek töltött harmadszázadot. Az Atya a küldés időtlen pillanatában többre gondolt, s én sem ezzel a karácsonyi hangulatot teremteni akaró szándékkal indultam el Betlehem felé. Másról volt szó.

.....Elmondani a világnak az Isten embert szeretésének nagy napját. Hogy ne szomorítsa többé az ember szívét az Isten kertje, amelyből kitessékeltük magunk. Ne szomorítsa, hanem felhőtlenül nézhessen fel a kéken sugárzó égbe, boldogan kiáltva: én is odavaló vagyok, és Isten gyermeke a nevem. Arról volt szó, hogy magamra öltöm a megterhelt ember alakját, hogy bátran ölelje a megterhelt ember az Istent, és ettől az öleléstől édessé és könnyűvé nemesedjék minden terhe és igája. Arról volt szó, hogy fogadott gyermekévé váljatok Istennek, s hogy e rokonság kigyomláljon az ember lelkéből minden kínzó nyugtalanságot. Hogy szabadabb legyen, megváltódva a boldogtalan kitesztottságból. Hogy ismét Isten kertjében járhasson, mint visszafogadott, mint házanépe. Arról volt szó, hogy e nagyszerű Isten-embert-ölelésből és ember-Istent-ölelésből megújuljon a föld színe. Hogy a szeretet e szép csodáját alkotó egyetlen Összeretet beléáradjon az emberbe, és kiégessen ott mindent, ami még csupán állati. Hogy ne legyenek többé az emberek között megvetettek, csak egymást segítők és testvérek. Ne legyen sem megvetett személy, sem jogtalan osztály, sem elnyomott nemzet. Ne legyenek többé tiprók és

tipróttak. Hogy valóság legyen egyszer az emberi létet végigkísérő álom a nagy embercsaládról. Családról, amelyben mindenki testvér, és egymást segíti a sok millió, akik mind az Isten gyermekei. Ezt akartam. Ezért vállaltam s szereztem nektek ezt az évenként visszatérő éjszakát.

.....Azóta már sok karácsonyest telt el, s e céltól ma, kétezer karácsonyest után is, ha nem is távolabb, mint akkor, de mégis, jaj, nagyon messze jártok. Ez a megállapítás és ítéletmondás súlyos, de alapos. Súlyos, mert a botránnyok is súlyosak. Nem az, hogy a világ kétharmada még ma is megkereszteletlen, s hogy a megkeresztelt egyharmad maga is ezer részre szakadva keresztény. Nem az, hogy a térítés távolról sem tart lépést a szaporodással, s ennek folytán - ha így megyünk továbbra is előre az időben - egyre több lesz azoknak a száma, akik tudomást sem vehetnek a betlehemi éjszakáról. Hanem az, hogy a megkeresztelték között több az Istenben sem hívő, mint az emberiség akármely más vallásának soraiban. Közeli kontraszt a mohamedánok alkuát nem ismerő istenhite. Ezek mellé állítva a keresztény társadalom oly rozoga istenhitét, az istentagadás szinte keresztény kultúrterméknek látszik. S ezzel még nincs vége a botránnyak. Van egy másik. Hasonlóan nagy ehhez, s alighanem gyökere is az előbbi botránnyak. Nem Isten és ember, hanem ember és ember viszonyában..., a karácsonyév másik nagy célkitűzésében. Nem az, hogy az emberiség még mindig nem lett egy család. Nem az, hogy még mindig van háború. Nem az, hogy még mindig vannak leigázott népek, kizsákmányolt osztályok s méltatlan sorban tartott nők. Nem az tehát, hogy a történelem még nincs kész, és hogy még van feladatunk. Hanem az, hogy ezt a karácsonyéji második célkitűzést közel félezer esztendő óta Egyházzamon kívül, Egyházam ellenére fogalmazza történelmi erővel az ember. Hogy Egyházam képviselői XVI. Lajost értették meg és nem a Bastille lerombolót. Hogy Magyarországon a feudalizmus végsőkig menő fenntartásához az "erkölcsi" tőkét a sértetlenül megtartani akart egyházi nagybirtok szolgáltatta. Hogy Dél-Amerikában az egyháziak társadalmilag elmaradt gondolkodásmódja a karácsonyév szavával: krisztustalan testvérietlensége teszi lehetetlenné, hogy kibontakozzék, országot építsen és mentsen a katolikus tanítás a társadalomról. Hogy Istent megtagadva írt Marx 1848-ban a proletárok megváltásáról, és éveken belül világtörténelmi erejű munkásmozgalmat indított. Hogy a Rerum Novarum csak 1893-ban jelent meg, s mind a mai napig még az Egyház püspökeit sem hódította meg magának. Ez a végzetes vakság, ragaszkodás a századok formálta, puhította karosszékekhez, aminek vége csak a gyalázat lehet; személyi gyalázat ugyan, de általa Egyházam és az én gyalázatom is.

.....Hogy történhetett mindez? Csak úgy, hogy istállóbeli szegénységem elveszítette vonzóerejét enyéimre. Gazdagok lettek, s ezért megutálta őket és engem a világ. S félezer éve már, hogy rajtam és Egyházon kívül próbálgatják lelki, szellemi és politikai feltételeit megteremteni istállóban induló életpályám második nagy célkitűzésének. Tudom, hogy szeretnék vitába szállni és mondani, hogy ez az Egyházon kívül készülődő politikai megváltódás nem azonos betlehem programmal. Valóban nem azonos, de nem is egészen más. A betlehem program meghíusulásának köszönheti minden történelmi erejét ez a program. A legkatolikusabb országok, nemcsak Dél-Amerika, de Olasz-, Francia-, Spanyolország munkástömegei is Marx szavára figyelnek, s ugyancsak erre a névre s szavára hallgatnak a nemzeti függetlenségükért harcoló ázsiai és afrikai népek. Amit a betlehemi lelkiség hiányában a keresztény ember elmulasztott önként odaadni az alullevő osztályoknak-népeknek, azt most az igazságosság ugyanazon történelmi eszménye nevében ezek az osztályok és népek - vérrel és szenvedéssel - maguk veszik el maguknak. A folyamat ma már befejezéshez közelít, s rá kell írunk majd a történelem e szakaszára, hogy az Istent és az evangéliumot nem ismerők, vagy el nem ismerők mélyebben élték át az Isten emberre vonatkozó terveit, mint Isten saját gyülekezetének vezetői és tagjai.

.....Hogyan történhetett meg ez? Csak úgy, hogy a Jézus Krisztust emlegetők a betlehem istálló nélkül kezdtek elképzelné engem. Elindultak azoknak a javaknak a megszerzése felé, amelyekre elmondtam a négy nagy jajt: gazdagság, jóllakás, élvezés, hatalom. S amikor Isten "hivatalos" képviselői megindulnak e tőlem megkérdőjelezett javak felé, már össze is szövetkeztek e javak birtoklóival azok ellen, akiket ezektől megfosztottak. A szegények, az én szegényeim, az én nevemet zászlóikon hordozókat s engem káromolva indulnak harcba a nagyobb kenyérért. Jól vigyázzatok tehát, akik betlehem istállóhoz is eljöttek születésem éjszakáján, akik hajlandók vagytok meglátni szoba melegén, fa ragyogásán, ajándékok csillogásán túl az istálló nyomorát is. Jól vigyázzatok, mert amikor testvéreitek ügyét-baját nem nézve szaladtok az élet e négy jajos javai után, a nagy történelmi botrányt építitek tovább. Csak akkor nem teszitek ezt, ha az lesz számotokra legfontosabb, hogy szeressetek engem, de istállómmal s jászlammal együtt. Csak akkor nem, ha a testvérek szeretete fűti melegre lelketeiket - a vér szerint valóktól kezdve népetek szegényein át a távoli, a tengeren túli megnyomorodott életű népekig. Csak ha én és testvéreitek, ha a mi ügyünk lesz a benneteket betöltő szenvedély, s ha ama jajos javakból csak annyi kell nektek, amennyi biztosan nem kelt irigységet testvéreitekben. A csak akkor

mentesültök a közös nagy felelősség alól. Az én nevem és a szó: "gazdagság - tűz és víz, és egymással össze nem házasítható. Alig van, ami többször hangzik el a három esztendő tanítás során, mint ez, és semmi sincs, amit annyiszor és oly következetesen kivágtak, eltagadtak, meghamisítottak tanításomban, mint ez. Hát ti, akik belenéztek istállóba-bölcsőmbe ezen az éjszakán, legalább ti tudjátok nagyon pontosan, hogy a kereszténység szégyenletes újkori lemaradásának itt a legigazibb oka. Akik irányítottak, azok palotában éltek és palotát védtek; az éhezők, a nélkülözők nagyobb darab kenyérének ügye pedig palotájukon kívül ütött tábor, s e palota ellenében.

.....A harc a jelen fázisban már elveszett, s Egyházamra az egész világon szörnyű megaláztatás vár. A történelmi erőknél nem szegülök ellene, mert én teremtettem e történelmi erőket. A kívül maradtak belülről akarnak kerülni, s ha meg nem nyitják belülről, hát feltörik kívülről. Ez elvégeztetett. Akik ezt vagy ilyesfélét az új rend megteremtőinek megvallották, nagyobbára az istálló sorstól menekülés reményében mondták el. Ti csak magatoknak, az én nevemet ismerőknek és elismerőknek mondjátok! Meg önmagatoknak, nehogy a kifelé megvallás ismét a négy jajos javak birtokosai közé soroljon benneteket!

.....Kicsit fagyos az arcotok. Karácsony estén ennél örömtelibb szöveget vártok jászlam felől. Megértem, és ezért mondom: ne gondoljátok azért, hogy most már mindennek vége van. Igaz ugyan, hogy az új rend alapjait nélkülem és Egyházam nélkül, ellenem és esküdt ellenem rakják le. Csak ez az, ami elvégeztetett. De ez nem minden. Nem, mert lobogómat hordozzák..., minden kiáltozásaik ellenére is. A jogok és javak igazságosabb elosztásának tőlem tanult elvével rendezik be az új világot, amelynek hatalmasai közé csak engem tagadónak van módja bejutni. Az engem ismerőknek csak szerényebb hely juthat; azok között vagy azokhoz közel, akiket nem irigyelhet senki sem, ahogy a jászlamat sem irigyli senki sem. A nagykonstantini beépülés itt egykönnyen meg nem ismétlődhetik. Itt nehezebb lesz istálló árulójává lenni, mint amott.

.....Ez lenne a jászlamból áradó optimizmus és öröm forrása? Hogy kívül maradhatunk az élet irányító tényezőin? Koránt sem! Ez csupán kikapcsolása egy súlyos és végzetes megromlási lehetőségnek, de még nem a pozitív és építő munka. Optimizmus csak ott fakadhat, ahol erre is megvan a lehetőség. És megvan. Az új rend kemény terhet rak azok nyakába, akik felett e rend megvalósul: férfi és nő 10-12 órás távollétét az otthontól; a nyolcórás munkaidő alatt megerőltető munkát; fegyelmet az úttesten szabályos közlekedéstől a pornográfia minden megnyilvánulásának kikapcsolásán keresztül egészen az államilag előírt világnézet kizárólagosságának elfogadásáig. De

kemény fegyelmet a társadalom nyakába tevő rend azt is jól tudja, hogy karhatalom igazi sikert nem tud elérni. E siker a társadalom boldog és emberhez méltó szabad életén fordul. És ide csak az az ember juttathatja el a nagy történelmi vállalkozást, amelyik rendelkezik elegendő közösséget építeni akarással, öntudattal és felelősséggel. Csak ezeknek erejében vagyunk képesek az új rend terheit derűs, egészséges, harmonikus lélekkel hordozni. Az új rend alkotói tudják ezt. Én meg tudom, hogy terhet és igát viselni úgy, hogy az édes és könnyű legyen mert hiszen erről van szó. Á, ezt csak az én életutamon, a velem járásban lehet megtanulni. Tudom, hogy az új rendből annyiban fakad embert megnyugtató harmónia. Á túl munkaidő csökkentésen, béremelésen, kulturális lehetőségeken, amik mellett még nagyon boldogtalan is lehet lenni, amennyiben én adom az erőt hozzá.

.....Az én gyermekeim, akik istengyermeki öntudatot hordoznak magukban, lemaradnak ugyan a történelmi igazságszolgáltatás nevében jelentkező forradalmak előkészítésében és vezetésében. Lemaradnak, mert az utolsó órában is azon fáradoznak, hogy az osztályharc kegyetlen formáit elkerüljék, és egymás iránt megértésre bírják a szembenálló feleket, mielőtt a vihar elsöpri őket is a birtokon belül voltakkal együtt - a történelem mozgásának rendje szerint. De nem maradnak le enyéim ott, ahol az életnek kemény munkával, szakértelemmel és kötelességérzettel történő építéséről van szó. Előljárnak az emberkezelés művészetében, amelynek elmaradása, annyi szenvedés forrása, megléte pedig annyi nemes öröme. Férfi és nő 10-12 órás távolléte ellenére is megteremtik a családi otthonot, amelynek szépsége hasonlatossá teszi az életet a tisztalelkűek számára a mennyek országához. Az anyagiak kevés volta ellenére is gyermekek sorával népesül be a házuk, és gonddal nevelik őket, a szebb világot otthonukban már meg is teremtve. Mert én erőt és örömet árasztok beléjük.

.....Tudom, hogy az új rend bizalmatlan irányunkban. Mint mindenki iránt, aki más alapokon áll, s irányunkban különösen is bizalmatlanok. Legjobb szándékaink s gyakorlatunk ellenére is újból és újból ellenségnek néznek bennünket. Reánk csap, megbénít, börtönbe hajt. Nem baj, akkor sem leszünk keserűvé s ellenséggé. Mégcsak negatívvá, közönyössé sem leszünk célkitűzéseinkkel szemben. Saját eszmetársait is bebörtönzik, s azok tudnak megbocsátani. Megbocsátják, mert látják, hogy mégiscsak épül az új rend. Nekünk, az áldozat hivatott és képesített viselőinek nem szabad magunkba hullva abbahagynunk a munka és szeretet befelé s kifelé egyaránt örömet árasztani képes útját.

.....Azt is tudom, hogy e bizalmatlanság milyen nehézzé teszi a küldetést: szólani rólam, hát még keretet teremteni, amelyben a nevelés sikeres legyen. És mégis

azt mondom: örüljétek! A történelmet építők optimizmusa ragyogjon szemetekben! Tudnotok kell: megtagadhatják nevemet, de nélkülem és ellenemre nem épülhet történelem. Nem, mert ami abból építés, nem lehet meg nélkülem. Most sem épül nélkülem. Hiába akarják enyéimet onnan kiebrudalni, ami túl van a forradalmi szétverésen és a forradalmi újra összerakáson, azt mégiscsak az enyéim erős szeretete fogja elvégezni: kemény munkában, viruló családban.

.....Legyen mindez akármily súlyos teher is lelketeken, énekeljétek bátor szívvel jászlam-bölcsöm körül a szentidő örömről zengő énekeit. Nem fáradt, hanyatló nemzedék vagytok. Nem önmagunk történelmi végvonaglásának és temetésének szemlélői vagyunk. A jövő az idők végezetéig hívja, várja, kívánja mindazt, ami Istenből való. Nem tud megállni nélküle, elsorvad nélküle. Minél inkább az Istenből valók vagyunk, annál inkább hív, vár és kíván bennünket ez az új világ. Figyeljétek tehát jól vigiliás misém énekére, és énekeljétek bátran:

.....Ma meglátjátok, hogy el fog jönni az Úr megszabadítani minket, és

.....reggelre meglátjátok Őt dicsőségben.

.....Eljövök, ebbe a világba is eljövök. Szabadítok is, mert csak én tudok embert szabaddá tenni és senki és semmi más. És meglátjátok, hogy a történelem új szakasza is az én dicsőségemre fog erőt alkotni. Az értő szív és látó szem, ki is tudja rajzolni a megújuló dicsőség első és szerény, de mégiscsak sugárzó körvonalait.

